

A hangárok világa.

Budapest, május 10.

Alig néhány éve annak, hogy a Fehér-ut mentén elterülő lovassági gyakorlóter szélén újszerű épületekből — egész kis várost, a rákosi hangártelepet teremtettk és aztán egész külön kis társadalom keletkezett ott. Az aviatikusok világának különlegességeivel az ottani élettel, annak ezer furcsaságával ismertetjük meg a következőkben olvasóinkat, akik bizonyára érdeklődnek a repülő kolóniája iránt.

Az első, nagy aviatikusok immár klasszikussá vált alakjai tűnnek eléink, mikor a hangártelep első napjairól akarunk ismertetést írni. Abban az időben az egész művelt világon végig cikázott az enthusiasmus a repülés hőseinek utját előresegíteni és ez a nagy lendület Magyarországon is lelkesedésbe borított mindenkit. Ekkor csinálták meg nálunk az 1910. évi júniusi nagy nemzetközi repülőversenyt a Rákoson. A sok híres, külföldi aviatikus drága gépeinek alkalmas hely kellett; erre építették meg a rákosi hangárokat. Ezekben kapott helyet alkotásainak az a néhány kiváló magyar ember, akikben első aviatikusainkat tisztelhetjük. Svachulay Sándor, Horváth Ernő, Székely Mihály, Zsélyi Aladár, — az első, nagy magyar repülők. Beh más, mennyivel melegebb volt ezeknek a sikerük.

A nemzetközi repülőverseny lezajlott, a külföldi gépeket elszállították és a rákosi hangárokat bontani kezdték. Tizenhat hangárt hagytak csak meg, de ebben a kis világban kifejlődött a magyar aviatika. A gurulókból repülők lettek, örödalmas zsinák száguldják be a levegőt és a telepen kialakult a magyar aviatikus társadalom. A repülő társadalma egészen újszerű, idegen szavak és viseletek tarkítják, de mégis jellemzően magyar és pesti. Tekintsünk szét a hangárok világában, nézzünk körül a madáremberek között.

*

Egyelőre odakint még mindenki hivatásos aviatikus és nem tekintik amateurnek azt, akinek egyéb foglalkozása is van. Ez természete sís: Magyarországon még az aviatikából megélni alig lehet. Van néhány bohéme-aviatikus, akik a levegőből élnek, — Kvasz András, a legismertebb köztük — de ezeknek az élete is merő nyomor és szenvedés. Családos emberek bizony kenyérkereső fog-

lalkozásra szorulnak, hogy feleségüket és gyermekeiket eltarthassák. Így Svachulay Sándor műszerész, műhelytulajdonos Horváth Ernő tanár, de ezek az emberek is csak akkor élnek, ha a hangárokb, — a szentélyükbe — léptek.

A hangárokb, aztán lekerül a polgári ruha az emberekről és pilóta-dressz, vagy olajos, piszkos munkászubony jó helyébe. Sétabot helyett kalapács a kezekben és folyik lázasan a munka, amely hajnaltól éjfélig tart. Munkaközben szól a nóta és a repülőgépek közt kacagva járja vidító tánczát a Bonhomia. Az aviatikusok ugyanis — mint aféle bohéme-nép — nem keseregnek sokat, hanem vígan forgatják kezükben a szerszámokat. A tréfáik természetesen eredetiek és mind magán viseli annak az érdekes, új népjellemeknek a nyomát. Ki gondolná pedig, hogy a hangártelepen — ahol a halállal folytatódik örökös és véres küzdelem — is ott bujkál a komoly repülőgépek közt a Bonhomia, ez a vidám kobold? «Politzer mama» az egyik kedélyes alak, a kövér és áldottszívu néni, akinek külteki kiskorcsmájában van az aviatikusok «különterme» és ott épp oly kedélyes összejöveteleket tartanak, akár valamely elegáns kávéház törzsasztalánál. A Politzer-korcsma különben, egyik laptársunk aviatikai munkatársának jóvoltából, már orfeum-színpadra is került. Wéber Károly, a volt artista a másik vidám humoru alak, aki a Prodam-hangár tetején álló létra legfelső fokán végzett légtornász-mutatványokat a szomorodottszívu és üreszebű magyar aviatikusok fölvidítására. No és Kvasz András, akinek eredeti humorát kellett volna elsőnek említenünk.

A rákosi hangárhumor termékei közül hadd mutassuk be itt két eredetit:

Adorján és Dedits motort szerkesztettek, amely arról nevezetes, hogy nem valami jól működik. Hol az egyik, hol a másik mondja föl a szolgálatot; szuszognak, pöfögnek, morognak egymásra, akár két egymásra dühös ember. «Adorján hargszik a Deditsre, amiért motort csináltak.»

A másik tréfa három paradoxon és a megfejtése a tavalyi eseménydus nyárról. Prodam Guidó künn van a vízből (pedig akkor volt a legnagyobb bajban). Takács Sándor földhöz ragadt szegény ember (pedig akkor jól élt); Tóth József zöldágra vergődött (pedig akkor majd éhenhalt szegény). A megfejtés: Prodam kiúszott akkor a tengerből, ahová gépével zuhant, Takács akkor zuhant le gépé-

vel, tehát a rákosi földhöz ragadt, a szegény ember. Tóth pedig az időtájt esett gépével egy rákosi, lombos fa ágaira!

*

Ne higyük azonban, hogy ahol oly gyakran ur a kacagás, részvét és kegyelet talán nincs is a szívekben. Mindenki emlékezik még Takács Sándornak, a magyar aviatika első vértanújának gyönyörű temetésére és az akkor megnyilatkozott gyászra. A kávéházi törzsasztal fölött pedig ott ékeskedik a halott bajtárs arczképe, amelyre annyi rajongó szem veti sugarát meghatottsággal.

Ha igaz, hogy a tengerész a legbabonásabb ember, akkor az is igaz, hogy az aviatikus még a tengerésznél is babonásabb! Ezer kis jelt figyelemzetetőnek tart, jósol mindenből és bár néha a gyermekesség jut, mégis szép és jellemző a babonája. Egyet említünk csak. Ha a repülésnél jelen van Horváth Ernő bájos felesége, akkor nem történhetik baleset. Eddig még nem czáfolt rá erre a sors-keze és ezért az aviatikusok őt a «repülőgépek védangyalá»-nak nevezik.

*

Talán mondani sem kell, hogy a telepnek sajátos tájszólásai is vannak, amelyből kis bokkrétára valót nyújtunk itt olvasóinknak. Lesz itt «rópcsi-pés», mondja a rákosi ember, repülés helyett és ha lezuhan valamelyik pilóta, hát az «lezugott». A rákosi nyelv az otromba, repülőképtelen gépet «tragacs»-nak nevezi, amely a baleset-érte fiukat gyakran «oda-másolja» a földhöz. «Guruplán»-nak hívják a csupán gurulni tudó gépeket, Kvasz Bandi pirosra festett masinát pedig «hadigép»-eknek csufolják, mert gyakran még gummi sincs a kerekükön!

*

«Hangáriá»-nak már rendes lakóin kívül hozzátartozói is vannak, állandó barátok, szép hölgyek és néhány újságíró, akik nagyon is szívkön hordják a repülőnép sorsát. A Rákosnak még a rendőrei is mások, jószívuék, hangár-barátok és — állandóak: mindenki ismeri őket.

Bizony a sok kedélyes eredetiségen kívül már szomorú emlékeztetők is akadnak odakünn. A leégett hangárok puszta helye, Takács Sándor és tragikus lezuhanásának színhelye, amelyet «Halálvölgy»-nek neveztek. A nemzetközi nagy verseny idején Latham francia aviatikust érte ott baleset és azóta onnan kísérti a rém-kaszis a magyar repülőket.

A hangártelep különös világa sok vigszágot, de százszorta több nyomort rejt magában; eredetisége és érdekessége nagyszámu rajongóval övezi körül. Nemcsak a lelkes fiatalok, az ábrándozók, hanem mindenki, aki megismeri, meleg szeretettel van e fantasztikus világ iránt, amelyet a magyar sajtó is nagy előszeretettel karol föl. A rákosi hangártelephez bennünket is szoros barátság köt, mert két kiváló aviatikusunknak — Takács Bélának és Groh Andrásnak — gyönyörű repülôgépén ott lékeskedik lapunk neve, a «Magyarország»...

Tamás Ernő.